

Regeringens proposition

1977/78: 67

med förslag om ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, m. m.;

beslutad den 10 november 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll denna dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

SVEN ROMANUS

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden (småmålslagen) för att möjliggöra tredskodom i samband med skriftlig handläggning.

Vidare föreslås ändringar i rättegångsbalken och jordabalken i syfte att undanta tvist om parkering på enskild mark, i parkeringshus e. d. från fastighetsdomstolarnas kompetensområde. Därigenom blir småmålslagen i princip tillämplig på sådana tvister.

1 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden

dels att i 2, 8, 17 och 20 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 5, 14 och 15 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 14 a §, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 §

Mål beredes för avgörande vid sammanträde eller genom skriftlig handläggning. Med iakttagande av 15 och 27 §§ bestämmer rätten efter omständigheterna i vilken mån handläggningen skall vara muntlig eller skriftlig.

Dom skall grundas på vad som förekommit vid sammanträde och vad handlingarna innehåller.

Mål beredes för avgörande vid sammanträde eller genom skriftlig handläggning. Med iakttagande av 15 § första stycket och 27 § bestämmer rätten efter omständigheterna i vilken mån handläggningen skall vara muntlig eller skriftlig.

14 §

Utfärdas stämning, skall svaranden föreläggas att yttra sig över käromålet. Yttrandet får göras skriftligen eller muntligen. Muntligt yttrande skall upptecknas genom rättens försorg.

Rätten får förelägga svaranden att yttra sig vid påföljd att tredskodom annars kan meddelas mot honom.

14 a §

Har mål om betalningsföreläggande hänskjutits till rättegång enligt denna lag eller har mål upptagits efter ansökan om återvinning, får rätten förelägga svaranden att yttra sig över käromålet vid påföljd att tredskodom annars kan meddelas mot honom.

15 §

Sammanträde skall hållas, om ej enbart skriftlig handläggning med hänsyn till målets beskaffenhet finnes lämpligare.

Efterkommer ej svaranden föreläggande enligt 14 § andra stycket eller 14 a §, får rätten meddela tredskodom. Beträffande sådan dom tillämpas bestämmelserna i 44

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

kap. rättegångsbalken om tredskodom med anledning av svarandens utevaro. Tredskodom får dock meddelas utan hinder av att käranden ej har framställt yrkande där- om.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1978.

2 Förslag till**Lag om ändring i rättegångsbalken**

Härigenom föreskrives att 10 kap. 10 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

10 kap.

10 §¹

Tvist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom, om rätt till servitut eller annan särskild rätt till egendomen eller om besittning av egendomen skall upptagas av rätten i den ort, där fastigheten är. Lag samma vare, om tvisten rör skyldighet för ägare eller innehavare av egendomen att fullgöra något, som åligger honom i denna egenskap, eller, då nyttjanderätt eller annan särskild rätt till egendomen upplåtits, fråga är om vederlag för upplåtelsen, byggnads underhåll eller annat dylikt. Vad som sägs i denna paragraf gäller dock ej arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist.

Tvist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom, om rätt till servitut eller annan särskild rätt till egendomen eller om besittning av egendomen skall upptagas av rätten i den ort, där fastigheten är. Lag samma vare, om tvisten rör skyldighet för ägare eller innehavare av egendomen att fullgöra något, som åligger honom i denna egenskap, eller, då nyttjanderätt eller annan särskild rätt till egendomen upplåtits, fråga är om vederlag för upplåtelsen, byggnads underhåll eller annat dylikt. Vad som sägs i denna paragraf gäller dock ej arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist.

Tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av nyttjanderätt till mark eller hus eller del av hus för uppställning av fordon skall vid tillämpning av paragrafen ej anses som arrende- eller hyrestvist.

Ligger fastigheten under flera domstolar eller gäller tvisten flera fastigheter under skilda domstolar, skall tvisten upptagas av den rätt, under vilken huvuddelen ligger.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1978. I mål som har anhängiggjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 1971: 480.

3 Förslag till Lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrives att 8 kap. 32 § och 12 kap. 71 § jordabalken¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

8 kap.

32 §

Arrendetvist som ej enligt 30 § ankommer på arrendenämnds prövning skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Även klandertalan som avses i 31 § och ärende enligt 9 kap. 24 § upptages av denna domstol.

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken.

Twist som efter klander mot arrendenämnds beslut är anhängig vid domstol får återförvisas till nämnden.

12 kap.

71 §

Hyrestvist som ej enligt 69 § ankommer på hyresnämnds prövning och ej heller rör kollektivavtal skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen.

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av hus eller del av hus för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken.

Besvärstalan som avses i 70 § upptages, om den rör kollektivavtal, av arbetsdomstolen och i annat fall av bostadsdomstolen. Besvärshandlingen skall inges till den domstol som har att upptaga besvären.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1978.

¹ Omtryckt 1971:1209. 12 kap. omtryckt 1974:1083.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-20

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Troedsson, Mundebo, Ullsten, Wikström, Johansson

Föredragande: statsrådet Romanus

Lagrädsremiss om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, m.m.

1 Inledning

I anslutning till det arbete som inom justitiedepartementet bedrivs på en ny utsökningsbalk har upprättats departementspromemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process. I promemorian föreslås att vissa mål om handräckning enligt utsökningslagen flyttas från överexekutor till domstol och samordnas med den summariska betalningsprocessen där i en ny lagsökningslag. Den nya lagen föreslås träda i kraft samtidigt med utsökningsbalken, dvs. tidigast den 1 januari 1980.

I promemorian behandlas också frågan om en utvidgning av förutsättningarna för att meddela tredskodom i mål enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden (småmålslagen, ändrad senast 1974:387). F.n. kan tredskodom meddelas endast vid utevaro från sammanträde. Promemorian innehåller förslag till ändringar i småmålslagen som gör det möjligt att meddela tredskodom även vid skriftlig handläggning.

I skrivelser till justitiedepartementet den 21 januari resp. den 11 februari 1977 har Kungl. Automobilklubben (KAK) och Sveriges domareförbund riktat uppmärksamheten på vissa olägenheter med nuvarande ordning för behandling av tvister rörande parkering på enskild mark. Tvist med anledning av upplåtelse av parkeringsplats torde på de flesta håll anses som arrendetvist enligt 8 kap. jordabalken (JB). Detta för med sig att målet skall prövas av fastighetsdomstol samt att småmålslagen inte är tillämplig. Den nyssnämnda departementspromemorian innehåller förslag till ändring i JB i syfte att undanta de berörda parkeringstvisterna från tillämpning av reglerna om handläggning av arrendetvist.

I denna lagrådsremiss behandlas enbart promemorieförslagen om ändringar i småmålslagen och JB. Dessa ändringar har inte något omedelbart samband med reformerna på utsökningsrättens område och kan därför genomföras redan nu. Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*. De tidigare berörda skrivelserna från KAK och domareförbundet bör fogas till protokollet som *bilaga 2 och 3*.

Departementspromemorian har remissbehandlats. Savitt gäller förslagen om ändringar i småmålslagen och i JB har yttranden avgetts av justitiekanslern (JK), domstolsverket, datainspektionen, Svea hovrätt, hovrätten för Nedre Norrland, rättegångsutredningen (Ju 1977:06), Sveriges domareförbund, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Svenska kommunförbundet, Handels- & Jurist-Inkasso AB, Svenska handelskammarförbundet, HSB:s riksförbund, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och Sveriges industriförbund.

Svea hovrätt har bifogat yttranden från Falu, Sollentuna, Stockholms, Uppsala läns norra och Örebro tingsrätter. Hovrätten för Nedre Norrland har bifogat yttranden från Gävle, Sundsvalls och Örnsköldsviks tingsrätter.

2 Utvidgad tillämpning av tredskodom

2.1 Nuvarande ordning

Småmålslagen innehåller vissa regler som avviker från den vanliga proceduren enligt rättegångsbalken (RB) och som gäller mål där tvisteföremålet är av begränsat värde. Syftet med lagen är att skapa större möjligheter för den enskilde att genom rättegång ta till vara sin rätt, främst genom att nedbringa parternas rättegångskostnader. Förfarandet är så utformat att part skall kunna föra sin talan utan juridiskt biträde.

Som huvudregel gäller att småmålslagen skall tillämpas i alla dispositiva tvistemål där värdet av vad som yrkas inte överstiger ett halvt basbelopp. Talan i det förenklade förfarandet väcks liksom i den vanliga civilprocessen genom ansökan om stämning. Utfärdas stämning, skall svaranden föreläggas att yttra sig över käromålet (14 §). Yttrandet får avges skriftligen eller muntligen. Målet bereds för avgörande antingen vid sammanträde inför rätten eller genom skriftlig handläggning. Sammanträde skall hållas, om inte skriftlig handläggning anses lämpligare med hänsyn till målets beskaffenhet (15 §). Rätten bestämmer i vad mån proceduren skall vara muntlig eller skriftlig.

När mål om lagsökning eller betalningsföreläggande har hänskjutits till rättegång eller när sådant mål har upptagits efter ansökan om återvinning, skiljer sig förfarandet enligt småmålslagen från det nyss beskrivna huvud-

sakligen endast därigenom att stämning inte utfärdas. Svaranden brukar föreläggas att yttra sig över framställning om hänskjutande till rättegång av mål om betalningsföreläggande, om framställningen innehåller uppgifter som inte redan finns i målet. Vid ansökan om återvinning i mål om lag-sökning eller betalningsföreläggande är det i stället käranden som föreläggs att yttra sig. Ofta förekommer, särskilt i mål om betalningsföreläggande, att svaranden inte har anfört någon grund för bestridande av motpartens talan. Han kan då sedan målet har upptagits till handläggning enligt småmålslagen föreläggas att ange grunden för bestridandet. Det före-kommer också att målet i fall som nu avses sätts ut till sammanträde direkt.

Vad nu har sagts gäller i huvudsak även vid handläggning av mål som upptagits efter ansökan om återvinning av tredskodom.

Part skall kallas att inställa sig till sammanträde vid påföljd att tredsko-dom annars kan meddelas mot honom. Om särskilda skäl föreligger kan han dessutom kallas att inställa sig vid påföljd att målet kan komma att avgöras utan hinder av hans utevaro (16 §). Uteblir båda parter från sammanträde, skall målet som regel avskrivas. Om ena parten uteblir, får rätten på yrkande av närvarande part antingen meddela tredskodom enligt reglerna i 44 kap. RB eller avgöra målet utan hinder av hans utevaro (19 §). I båda fallen förutsätts att föreläggandet om inställelse innehåller uppgift om dessa påföljder. Framställer inte närvarande part yrkande om tredsko-dom eller avgörande utan hinder av parts utevaro, bestämmer rätten om den fortsatta handläggningen.

Liksom i vanliga tvistemål gäller i mål som handläggs enligt småmåls-lagen att den som förlorar målet i princip skall ersätta motparten dennes rättegångskostnader. I enlighet med syftet bakom småmålslagen är emel-lertid ersättningsskyldigheten begränsad till absolut nödvändiga kostna-der. Vad som ersätts är kostnad för rådgivning enligt rättshjälpslagen (1972:429) vid ett tillfälle för varje instans, ansökningsavgift, resa och uppehälle i samband med sammanträde, vittnesbevisning, översättning av handling och inkassoåtgärd som har vidtagits före rättegången (8 §). Däremot ersätts inte kostnad för biträde. Part får inte heller ersättning för eget arbete eller tidsspillan.

2.2 Promemorian

I promemorian erinras om att tredskodom enligt RB kan meddelas endast vid utevaro från muntlig förhandling. Någon särreglering av förutsätt-ningarna för tredskodom finns inte i småmålslagen, utan bestämmelserna i RB gäller även i sådana mål. Tredskodom synes därför kunna meddelas bara mot part som uteblir från sammanträde. Käranden måste alltså åsamka sig kostnad för inställelse även i fall där svaranden obstruerar genom att utebli. Särskilt om käranden är bosatt långt från tingsrätten kan

hans inställesekostnad bli ganska betydande. Detta leder enligt promemorian ibland till att käranden inte kan ta till vara sin rätt på ett tillfredsställande sätt.

För att motverka den angivna olägenheten tillämpar en del domstolar, enligt vad som upplyses i promemorian, den ordningen att svaranden i stämning med föreläggande att inkomma med skriftligt eller muntligt yttrande över käromålet i vissa fall får en uttrycklig erinran om att rätten vid uteblivet svar kan komma att avgöra målet i befintligt skick till kärandens favör. Vid uteblivet svar meddelar man sedan i uppenbara fall vanlig dom på materiell grund. Somliga domstolar är emellertid tveksamma om denna metod är förenlig med grunderna för lagstiftningen. Man har från underrättshåll uttryckt önskemål om en lagändring som tillåter tredskodom utan att målet behöver sättas ut till sammanträde.

I promemorian erinras om att det i en diskussionspromemoria (Ds Ju 1976:8) Översyn av rättegångsförfarandet vid allmän domstol pekas bl.a. på möjligheten att knyta tredskodomsåtgärd till föreläggande att avge inlaga som ett sätt att effektivisera den skriftliga handlägningsformen (s. 75). I sina "preliminära synpunkter" på promemorians förslag har domareförbundet godtagit tanken på en restriktivt utformad möjlighet att meddela tredskodom vid skriftlig handläggning (se förbundets årstryck 1976 nr 4 s. 15–16). Tanken härpå har även mottagits positivt vid en av justitiedepartementet anordnad hearing med domare, advokater, åklagare m.fl. rörande de i diskussionspromemorian berörda frågorna. En sådan ordning överensstämmer f.ö. med vad som sedan länge gäller i Norge. Enligt den norska tvistemålsloven (§ 315) kan sålunda uteblivelsesdom, dvs. tredskodom, meddelas vid underlåtenhet att inkomma med svaromål.

Mot denna bakgrund förordas i promemorian att förutsättningarna för meddelande av tredskodom i mål som handläggs enligt småmålslagen vidgas, så att det blir möjligt att meddela sådan dom inte bara vid utevaro från sammanträde utan även i vissa fall vid underlåtenhet att svara skriftligen. Reformen bör dock enligt promemorian ges en restriktiv utformning, så att risk för rättsförlust undviks. Det föreligger, framhålls det, en viss skillnad mellan parts försummelse att åtlyda något så påtagligt som en kallelse att inställa sig till förhandling vid viss tidpunkt samt en underlåtenhet att avfatta och ge in en juridisk inlaga, något som för en enskild part ibland torde vara förenat med svårigheter.

Som utgångspunkt bör enligt promemorian gälla att tredskodom vid skriftlig handläggning får meddelas endast mot part som inte alls visat någon aktivitet i rättegången. Detta innebär att tredskodomsåtgärd bara bör knytas till försummelse att avge yttrande enligt 14 § småmålslagen, inte till underlåtenhet att avge annan inlaga. Som framgår av paragrafen får sådant yttrande avges skriftligen eller muntligen. Muntligt yttrande skall upptecknas genom rättens försorg. I konsekvens med den nyss angivna ståndpunkten bör tredskodom inte kunna meddelas mot svarande som väl

har försummat att avge svaromål i sak men som inom svarsfristen har begärt att målet i stället skall sättas ut till muntlig förhandling (sammanträde). Parten får ändå anses ha yttrat sig.

Tredskodom vid skriftlig handläggning bör vidare enligt promemorian inskränkas till klara fall där den av kändanden förebragta utredningen inte ger anledning till tvekan. Eljest får målet sättas ut till sammanträde på samma sätt som f.n. Liksom tredskodom vid utevaro från sammanträde bör sådan dom vid skriftlig handläggning kunna meddelas endast på yrkande av motparten, dvs. i detta fall kändanden. Har denne inte redan i sin stämningsansökan yrkat att tredskodom skall meddelas om svaranden skulle försumma att avge yttrande, får rätten bereda kändanden tillfälle att ange sin inställning i frågan. Detta kan göras brevledes eller per telefon och torde inte innebära nämnvärt besvär för domstolen.

I fråga om rättsverkningar, rättsmedel etc. bör enligt promemorian tredskodom vid försummelse att avge yttrande över stämningsansökan följa samma regler som tredskodom vid utevaro från sammanträde.

I enlighet härmed föreslås i promemorian att i 14 § småmålslagen tas in en bestämmelse enligt vilken föreläggande för svaranden att yttra sig över käromålet förknippas med påföljden att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom. Vidare föreslås att de närmare förutsättningarna för att tredskodom skall kunna meddelas utan sammanträde anges i ett nytt andra stycke till 15 §. Där sägs bl.a. att tredskodom inte får meddelas om det finns anledning att befara att käromålet är ogrundat. Möjligheten till tredskodom "på handlingarna" föreslås alltså bli mer inskränkt än möjligheten till tredskodom vid utevaro från förhandling (44 kap. 2 § RB). Det är, framhålls det, inte meningen att rätten skall göra annat än en summarisk bedömning av utsikterna för bifall till käromålet. En konsekvens av den valda ordningen är att det inte vid skriftlig handläggning blir möjligt att tredskovis ogilla kändandens talan. I ett sådant fall skulle ju uppenbarligen anledning finnas att befara att käromålet är ogrundat. Av bestämmelsens avfattning framgår att det ligger i rättens hand att bedöma om tredskodom bör meddelas.

Som nämnts föreslås i promemorian att tredskodom skall få meddelas endast på yrkande av den aktiva parten, dvs. i detta fall kändanden. Avstår denne från att begära tredskodom trots att sådan i och för sig hade kunnat meddelas, torde rätten få sätta ut målet till sammanträde. Detsamma gäller som regel sådana fall där förutsättningarna för tredskodom på handlingarna inte är för handen. Undantagsvis kan dock fortsatt skriftväxling vara lämpligare. I enlighet med det anförda föreslås avslutningsvis i det nya andra stycket i 15 § en bestämmelse enligt vilken det ankommer på domstolen att bestämma om den fortsatta handläggningen när tredskodom inte meddelas.

Det är enligt promemorian inte nödvändigt att tynga 13 § småmålslagen med en föreskrift om att kändanden bör "reservationsvis" yrka tresko-

dom redan i sin stämningsansökan. Det synes emellertid lämpligt att en erinran om den nya möjligheten till tredskodom tas in i en kommande upplaga av de anvisningar till ansökan om stämning och yttrande över stämningsansökan som domstolsverket har utarbetat (se verkets publikation nr 5). Det förefaller vidare praktiskt om formulären till stämningsansökan förses med särskilt utrymme för eventuellt yrkande om tredskodom, därest svaranden skulle försumma att yttra sig.

Ändringen i småmålslagen bör enligt promemorian kunna sättas i kraft den 1 januari 1978. Det kan alltså inte anses påkallat att koppla samman dess genomförande med den nya lagsökningslagens ikraftträdande. Någon särskild övergångsbestämmelse torde inte vara nödvändig. Det innebär att tredskodom på handlingarna i och för sig kan meddelas även i mål där talan har väckts före ikraftträdandet. En förutsättning är dock att svaranden har erinrats om tredskodomsföljden när stämning har utfärdats och han har förelagts att yttra sig. Eftersom stämning torde utfärdas kort tid efter det att ansökan därom har kommit in till rätten, blir utrymmet i praktiken mycket litet för tillämpning av reformen på äldre mål.

2.3 Remissyttrandena

Förslaget att utvidga möjligheterna till tredskodom i förfarandet enligt småmålslagen har godtagits av samtliga remissinstanser som yttrat sig över promemorieförslaget i den delen. Några remissinstanser har dock framfört synpunkter på vissa enskildheter i förslaget eller gjort andra reservationer.

Till dem som tillstyrker förslaget utan erinringar hör *domstolsverket*, *datainspektionen*, *Svea hovrätt*, *samtliga tingsrätter* som yttrat sig över förslaget, *Svenska bankföreningen*, *Svenska handelskamarförbundet*, *HSB:s riksförbund* och *SAF*. Flera remissinstanser framhåller att ändringen är angelägen och bör träda i kraft snarast. Enligt vad *datainspektionen* anför har från inkassobranschens sida påtalats att småmålslagen ger vissa försumliga gäldenärer en förstärkt förhandlingsposition. I vetskap om att borgenärerna inte får sina rättegångskostnader tillfullo täckta har gäldenärerna kunnat öva press på borgenärerna att godta för dem ofördelaktiga förlikningar. För att motverka sådana tendenser är det enligt inspektionen viktigt att borgenärernas faktiska kostnader kan hållas nere, bl.a. genom användning av skriftlig handläggning. Förslaget leder till en effektivisering av den skriftliga handläggningen.

Enligt *rättegångsutredningen* kan det visserligen synas mindre lämpligt att en delreform nu görs beträffande småmålsförfarandet, medan utredningen enligt sina direktiv utreder grundläggande frågor rörande detta förfarandes kommande utformning. Med hänsyn till de starka skäl som kan åberopas tillstyrker emellertid utredningen förslaget. Utredningen framhåller, liksom *Svea hovrätt*, att erfarenheterna av reformen kan bli värdefulla vid bedömningen av möjligheterna att rationalisera förfarandet i övriga tvistemål.

Svenska sparbanksföreningen har i och för sig inte någon erinran mot förslaget om ändring i småmålslagen. Föreningen menar dock att förslaget knappast kan anses påkallat av mera trängande behov. Enligt föreningen borde därför förslaget lämpligen vila i avvaktan på resultatet av rättegångsutredningens arbete.

Förslaget att tredskodom vid skriftlig handläggning skall kunna meddelas endast när käranden har framställt yrkande därom tas upp av *hovrätten för Nedre Norrland*. Enligt vad som anförs i promemorian bör domstolen, när käranden inte redan i sin stämningsansökan har yrkat tredskodom, brevledes eller per telefon kontakta käranden och bereda honom tillfälle att ange sin inställning i frågan. Enligt hovrättens mening kan det – närmast från principiella utgångspunkter – ifrågasättas om det är lämpligt att domstolen tar underhandskontakt med käranden och s.a.s. framlockar ett yrkande om tredskodom. Ett sådant förfarande synes vara ägnat att minska svarandens tilltro till domstolens opartiskhet och bör därför undvikas.

Hovrätten anser vidare att om käranden skall ha möjlighet att i efterhand framställa yrkande om tredskodom bör detta klart framgå av lagtexten. Därvid bör enligt hovrätten svaranden beredas tillfälle att yttra sig över detta yrkande.

Domareförbundet tar upp den i tillägget till 15 § upptagna förutsättningen för tredskodom att det inte finns anledning att befara att käromålet är ogrundat. Enligt förbundets mening innefattar denna bestämmelse en alltför hård officialprövning. Förutsättningarna för tredskodom bör inte begränsas i vidare mån än vad som gäller för meddelande av tredskodom vid parts utevaro.

Svea hovrätt understryker vikten av att svaranden får ett lättbegripligt besked om påföljden av en eventuell försummelse att avge yttrande. Svaranden bör också upplysas om att yttrande även kan avges muntligen – kanske rent av per telefon – och att redan ett krav på att målet utsätts till muntlig förhandling är tillräckligt för att hindra tredskodom i den aktuella situationen.

3 Handläggningen av vissa mål om parkering

3.1 Nuvarande ordning

I 10 kap. 10 § RB finns bestämmelser om s.k. allmänt fastighetsforum. Enligt första stycket i paragrafen skall tvist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom, om rätt till servitut eller annan särskild rätt till egendomen eller om besittning av egendomen tas upp av rätten i den ort där fastigheten är. Detsamma gäller bl.a. i fall då nyttjanderätt eller annan särskild rätt till egendomen har upplåtits och fråga är om vederlag för upplåtelsen. Paragrafen gäller dock ej arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist.

8 kap. 29–33 §§ JB innehåller bestämmelser om förfarandet i arrendetvister. Enligt 30 § skall vissa tvister prövas av arrendenämnd. Övriga arrendetvister skall enligt 32 § tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Förfarandet i hyrestvister regleras i 12 kap. 68–73 §§ JB. Enligt 71 § skall hyrestvist som inte enligt 69 § ankommer på hyresnämnds prövning och inte heller rör kollektivavtal tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen.

För varje län finns en fastighetsdomstol, i allmänhet tingsrätten i residensstaden. Fastighetsdomstolen består i mål eller ärende angående bl.a. arrende och hyra som regel av två lagfärna ledamöter och tre nämndemän, se 1 och 3 §§ lagen (1969:246) om domstolar i fastighetsmål.

Enligt 3 § småmålslagen gäller inte den lagen i fråga om mål som av tingsrätt handläggs i särskild sammansättning, dvs. bl.a. mål som tas upp av tingsrätt i egenskap av fastighetsdomstol.

3.2 Promemorian

Det är, sägs det i promemorian, ganska vanligt att enskilda markägare anordnar parkeringsplatser som sedan upplåts mot betalning till allmänheten. De av markens innehavare uppställda villkoren för parkeringsupplåtelsen brukar finnas anslagna i anslutning till parkeringsplatsen. Bland villkoren märks som regel en bestämmelse om skyldighet för fordonsföraren att erlägga en särskild kontrollavgift, uppgående till 35–50 kr., om han åsidosätter något av de uppställda villkoren. Tvist om skyldigheten att betala sådan kontrollavgift är av civilprocessuell natur. Vägrar fordonsföraren att betala får han som regel först ett krav att betala avgiften jämte inkassokostnad. Betalar han ändå inte, ansöker markinnehavaren om betalningsföreläggande, vilket om det bestrids kan hänskjutas till rättegång.

Enligt promemorian torde tvister om parkering på enskild mark i rätts-tillämpningen på de flesta håll anses utgöra tvist om arrende enligt 8 kap. JB. Att målen hänförs till kategorin arrendetvist får konsekvenser i flera avseenden för handläggningen. För det första får målet inte tas upp vid allmänt fastighetsforum enligt 10 kap. 10 § RB utan måste prövas av den tingsrätt som är fastighetsdomstol för länet. För det andra utesluts tillämpningen av småmålslagen. De för bagatellmål avsedda bestämmelserna om ersättning för rättegångskostnad i 8 § nämnda lag gäller alltså inte i parkeringsmål, utan de allmänna reglerna om rättegångskostnad i tvistemål enligt 18 kap. RB blir tillämpliga. Det innebär att fordonsföraren kan drabbas av kännbara kostnader om han förlorar målet.

I skrivelser till justitiedepartementet har KAK och Sveriges domareförbund var för sig framhållit att den nuvarande ordningen för handläggning av mål om parkering på privat mark är förenad med olägenheter. Den kritik som dessa organisationer har riktat mot nuvarande regler har enligt

promemorian fog för sig. De mål som det här gäller är så gott som alltid av enkel beskaffenhet. Tvisteföremålet torde sällan överstiga 50 kr. Motsvarande slags förseelse på allmän parkeringsplats beivras till en för den enskilde låg kostnad i enkla former också i de fall där frågan bringas under domstols prövning. I sammanhanget erinras i promemorian om att sådana parkeringsförseelser avkriminaliserats och att det i stället införts ett system med uttagande av en s.k. administrativ avgift, se lagen (1976:206) om felparkeringsavgift. Att handlägga mål om parkering på enskild mark med den kvalificerade sammansättning som fastighetsdomstol har är enligt promemorian inte sakligt motiverat. Det finns ingen anledning att inte de civilprocessuellt behandlade "felparkeringarna" skulle kunna prövas av alla tingsrätter på samma sätt som de parkeringsförseelser som alltjämt skall beivras i straffprocessuell ordning. Parkeringstvisterna bör i enlighet med det sagda tas undan från fastighetsdomstolarnas kompetens.

Enligt promemorian kan det från civilrättslig synpunkt anföras skäl för att karakterisera tvisterna om parkering på enskild mark som arrendetvister. För att råda bot på de olägenheter som en sådan uppfattning för med sig i processuellt hänseende bör övervägas att uttryckligen frångå en tvisterna denna karaktär. Ur lagteknisk synvinkel är detta det enklaste sättet att motverka olägenheterna. Någon negativ konsekvens av att lösa det uppkomna problemet på detta sätt synes inte vara att befara. I promemorian föreslås därför att en lagbestämmelse som klart visar att parkeringsmål inte skall betraktas som arrendetvist tas in i 8 kap. 32 § JB.

Som en följd av att parkeringsmålen inte utgör arrendetvist kommer forumfrågan att regleras av 10 kap. 10 § RB, dvs. målet kommer att tas upp av rätten i den ort där fastigheten (parkeringsplatsen) är belägen. Vidare kommer, som en konsekvens av att några särskilda sammansättningsregler inte skall gälla, parkeringsmålen automatiskt att handläggas enligt småmålslagen. Härmed ges förutsättningar för en smidig och efter målens enkla beskaffenhet avpassad rättegång. Den väsentliga olägenheten med den nuvarande ordningen är att rättegångskostnaderna kan bli oproportionerligt höga med tanke på det blygsamma belopp tvisten gäller. Med småmålslagens regler kommer rättegångskostnaderna att bli mer jämförbara med dem som står på spel i brottmålsprocessen i motsvarande situationer.

I enlighet härmed föreslås att som ett andra stycke i 8 kap. 32 § JB tas in en bestämmelse att som arrendetvist anses ej tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark för uppställning av fordon. Ändringen syftar på sådan kortvarig uppställning av fordon som vanligen innefattas i begreppet "parkering" (jfr 2 § vägtrafikkungörelsen 1972:603). Även sådan kortvarig uppställning som inte räknas som parkering i vägtrafikkungörelsens mening går i och för sig in under beskrivningen. Genom uttrycket "tillfällig upplåtelse" markeras att bestämmelsen syftar på vad som i dagligt tal brukar kallas "felparkering". Däremot hör inte hit upplåtelse av parke-

ringsplats för kontinuerligt bruk under längre tidsperiod. Om t.ex. en bilägare mot betalning årsvis eller för annan längre tid får disponera utrymme på grannens tomt för uppställning av sin bil, torde en eventuell tvist om upplåtelsen bli att anse som arrendetvist. Tillräcklig anledning att låta uppställning i garage e.d. omfattas av den nu föreslagna särregleringen torde enligt promemorian inte föreligga.

Liksom den tidigare berörda ändringen i smämålslagen bör ändringen i JB kunna sättas i kraft den 1 januari 1978. Med hänsyn till ändringens konsekvenser har en övergångsbestämmelse funnits påkallad enligt vilken äldre bestämmelser skall tillämpas i fråga om mål, som har anhängiggjorts före ikraftträdandet.

3.3 Remissyttrandena

Förslaget att från fastighetsdomstolarnas kompetensområde ta undan mål om parkering på enskild mark tillstyrks av domstolsverket, *data-inspektionen*, *Svea hovrätt*, *hovrätten för Nedre Norrland*, samtliga *tingsrätter* som yttrat sig över förslaget i den delen, *rättegångsutredningen*, *Sveriges domareförbund*, *Svenska sparbanksföreningen* och *HSB:s riksförbund*. Sparbanksföreningen förordar dock i första hand att en ändring inte görs nu utan får anstå till dess resultatet av rättegångsutredningens arbete föreligger. Denna har ju att överväga bl.a. olägenheterna i nuvarande strikta kompetensfördelning mellan olika domstolar i närbesläktade mål. Enligt föreningen kan f.ö. göras gällande att lagstiftning inte bör tillgripas när samma resultat måhända kan uppnås genom ett avgörande av högsta domstolen.

Svea hovrätt påpekar att om avsikten är att tillfällig upplåtelse av mark för uppställning av fordon inte heller civilrättsligt skall betraktas som arrende, bör den föreslagna ändringen i 8 kap. 32 § JB ersättas med ett nytt stycke i 8 kap. 1 § JB av den innebörden. Är meningen endast att göra undantag i forumhänseende, bör 8 kap. 32 § utformas så att detta klart framgår. Uttrycket "som arrendetvist anses ej" kan enligt hovrätten möjligen inge osäkerhet i detta hänseende. Enligt *Falu tingsrätt* framstår det, med hänsyn till att tvist av ifrågavarande slag utgör arrendetvist, såsom oegentligt att föreskriva att tvisten ej skall anses som arrendetvist. Bestämmelsen bör i stället utformas som ett undantag från forumregleringen i 8 kap. 32 § första stycket JB.

Flera remissinstanser förordar att även tillfällig upplåtelse av plats i parkeringshus, på parkeringsdäck o.d. tas undan från handläggning vid fastighetsdomstol. Till dessa hör *hovrätten för Nedre Norrland*, *Gävle tingsrätt* och *sparbanksföreningen*. Även *Handels- & Jurist-Inkasso AB*, som i och för sig avstyrker förslaget, ifrågasätter om inte även tvister angående andra former av upplåtelse bör tas med. Som exempel nämns tillfällig förhyrning av båtplats, upplagsplats, torgplats eller tältplats.

Enligt hovrätten för Nedre Norrland framgår inte klart huruvida tvister i anledning av upplåtelse av parkeringsplatser vid flygplatser, färjelägen c.d. för någon eller några veckor är att anse som arrendetvister eller inte. Hovrätten efterlyser ett klarläggande motivuttalande i den frågan. Rättegångsutredningen gör ett liknande påpekande. Eftersom det av motiven till förslaget framgår att det inte bara är tillfälliga upplåtelser utan även tillfälliga uppställningar som avses bör lagtexten förtydligas på den punkten. Då den föreslagna regeln inte i första hand är utformad som en forumregel kan det enligt utredningen vidare ifrågasättas om den inte i stället bör ha sin plats i 8 kap. 30 § JB.

Förslaget avstyrks av *kommunförbundet*. Enligt förbundets mening är förslaget ur kommunal synpunkt av betydelse inte bara med hänsyn till upplåtelser av egen tomtmark för tillfällig parkering utan även med hänsyn till parkeringsförhållandena i allmänhet. Upplåtelser av tomtmark för parkering är vanliga inom åtskilliga större primärkommuner. Man har därvid inom många bostadsområden kunnat konstatera att olovlig körning och otillåten uppställning av motorfordon förekommit i betydande omfattning, vilket medfört olägenheter för där boende hyresgäster. Enligt förbundet är det därför angeläget att sådana företeelser kan beivras på ett effektivt sätt.

Det kan visserligen, fortsätter förbundet, synas principiellt riktigt att hänföra tvister om så ringa belopp som här är i fråga till småmålslagen. Bl.a. ernås den rationaliseringsvinsten att tingsrätten vid handläggningen kommer att bestå av endast en lagfaren domare. Den största praktiska betydelsen av en tillämpning av småmålslagen består emellertid av den begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader som följer därav. Bestrids krav på kontrollavgift, kommer markägaren att få kostnader som inte blir täckta även om han vinner målet. Detta kan i sin tur leda till att markägarna vid ett systematiskt bestridande från fordonsägarnas sida upphör med att beivra felparkeringar på sin tomtmark. Följdverkningarna kan bli betänkliga för såväl parkering på tomtmark som parkeringsförhållandena som helhet. Allvarlig risk föreligger enligt förbundets mening för att betalnings- och därmed också parkeringsmoralen försämras.

Handels- och Jurist-Inkasso AB är inne på liknande tankegångar. Enligt detta företag kan det med hänsyn till parkeringsavgifternas storlek, numera 50 - 75 kr, i och för sig synas riktigt att tvistemål härom handläggs enligt småmålslagen. Detta kan emellertid befaras medföra negativa konsekvenser för upplåtare av parkeringsområden. Enligt företaget finns stor anledning att befara att fordonsförare i mindre utsträckning kommer att respektera skyltade parkeringsvillkor när det blir känt att felparkering knappast alls eller i vart fall i liten omfattning kommer att beivras. För markägaren kommer ju kostnaderna för ett rättsligt förfarande att mångfalt överskrida de debiterade parkeringsavgifterna, även om han själv skall föra sin talan i mål av detta slag. Följden kommer att bli ökad otillåten

parkerings, större och dyrare kontrollorganisation, sannolikt medförande höjda parkeringsavgifter, samt fler okynnesbestridanden. Nu rådande ordning, vilken innebär risk för fordonsföraren att drabbas av betydande kostnader, har en god preventiv effekt. Endast ett mycket ringa antal felparkeringsärenden blir föremål för fastighetsdomstols prövning.

Nämnda remissinstans påpekar vidare att även parkering på allmän plats kan medföra betydande olägenheter och kostnader för fordonsägaren, om så lång tid hinner förflyta att fordonet borttransporteras och måste avhämtas mot erläggande av parkeringsavgift, transportkostnader m.m. Enligt företagets bestämda uppfattning är fastighetsdomstol rätt forum för handläggning av tvistemål av nu ifrågakommande slag. I stället för den föreslagna lagändringen vore det lämpligare att överväga en förenklad handläggning vid fastighetsdomstolen av mål om parkeringsavgifter.

Även SABO avstyrker förslaget på liknande grunder. SABO framhåller särskilt att det hos hyresgäster i många bostadsområden är ett starkt önskemål att parkeringsöverträdelser inom området beivras effektivt.

4 Föredraganden

4.1 Utvidgad tillämpning av tredskodom

Lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden (småmålslagen) innehåller regler om ett förenklat förfarande i dispositiva tvistemål där värdet av vad som yrkas är av begränsad storlek. Lagen syftar till att förbättra den enskildes rättsskydd, främst genom att nedbringa parternas kostnader i sådana mål. Förfarandet är därför utformat så att det skall vara möjligt för den enskilde att föra sin talan utan juridiskt biträde. I konsekvens härmed är rätten för vinnande part att få ersättning av motparten för rättegångskostnader starkt begränsad. Det är särskilt att märka att ersättning för kostnad för biträde i rättegången inte kan utdömas.

Talan i mål enligt småmålslagen skall väckas genom ansökan om stämning. Utfärdas stämning, skall svaranden föreläggas att yttra sig skriftligen eller muntligen över käromålet. Målet skall sedan beredas för avgörande vid sammanträde eller genom skriftlig handläggning. Målet kan alltså avgöras i sak på enbart skriftligt material. Tredskodom kan meddelas endast mot part som uteblir från sammanträde. Som förutsättning härför gäller dels att den uteblivna parten har kallats att inställa sig till sammanträdet vid påföljd att tredskodom annars kan meddelas mot honom, dels att den närvarande parten yrkar tredskodom.

I departementspromemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process föreslås att möjlighet införs att meddela tredskodom vid skriftlig handläggning enligt småmålslagen. Bakgrunden till förslaget är att det f.n. är förenat med vissa olägenheter att tredskodom kan meddelas endast vid utevaro från sammanträde. I många mål som handläggs enligt småmålslagen föreligger

inte någon egentlig tvist mellan parterna. Detta kan vara fallet t.ex. när ett betalningsföreläggande har bestritts därför att gäldenären inte anser sig ha medel till betalning av fordringen och målet med anledning av bestridandet har hänskjutits till rättegång. Även i andra fall kan saken i och för sig vara ostridig mellan parterna, ehuru gäldenären av slarv eller kanske ren obstruktion underlåter att svara på föreläggande att inkomma med yttrande över käromålet. Målet måste då utsättas till sammanträde. För sin inställelse åsamkas käranden kostnader, för vilka han endast i begränsad omfattning kan få ersättning även om han vinner målet. Det har framkommit att även borgenärer med klara fordringar på grund av dessa omständigheter anser sig böra avstå från rättegång.

För att motverka dessa olägenheter förekommer på sina håll att svaranden föreläggs att inkomma med yttrande vid äventyr att målet kan komma att avgöras i befintligt skick. Det innebär att rätten uppfattar ett uteblivet svar som ett medgivande av käromålet och meddelar dom i enlighet därmed. Småmålslagen lägger inte uttryckligen hinder i vägen för ett sådant förfaringsätt. Det synes emellertid tveksamt om förfarandet är förenligt med grunderna för lagstiftningen.

Regeringen har under våren 1977 tillsatt en kommitté (Ju 1977:06) för översyn av rättegångsförfarandet vid allmän domstol (rättegångsutredningen). I utredningens uppdrag ingår bl.a. att undersöka möjligheterna att knyta tredskodomspåföljd till föreläggande att inge skriftlig inläga. Utredningen skall också studera erfarenheterna av tillämpningen av småmålslagen och se om det finns behov av jämkningar på någon eller några punkter (se Dir 1977:10 och departementspromemorian Ds Ju 1976:8). Frågan om en utvidgad tillämpning av tredskodom i mål enligt småmålslagen faller alltså i och för sig inom ramen för rättegångsutredningens uppdrag.

Av vad jag nyss har anfört framgår att det finns ett klart behov av att kunna meddela tredskodom vid skriftlig handläggning enligt småmålslagen. Förslaget härom har också tillstyrkts av samtliga remissinstanser som yttrat sig över promemorieförslaget i den delen. För egen del anser jag att en reform är så angelägen att den bör genomföras redan nu och inte först när resultatet av rättegångsutredningens arbete föreligger.

De riktlinjer som har angivits i promemorian bör tas som utgångspunkt för reformen. På ett par punkter vill jag emellertid förorda delvis andra lösningar.

Den första gäller tillämpningsområdet. Enligt promemorieförslaget skall tredskodomsföreläggande komma till användning endast i samband med föreläggande för svaranden att yttra sig över käromålet, dvs. i mål där stämning utfärdas. För att reformen skall få den avsedda effekten bör emellertid enligt min mening tredskodomsföreläggande kunna användas även i vissa andra liknande fall. Jag tänker då särskilt på den situationen att svaranden har bestritt ansökan om betalningsföreläggande och målet på

motpartens begäran har hänskjutits till rättegång. Om svaranden har angivit grunden för bestridandet, kan rätten i allmänhet genast ta ställning till hur handläggningen bör ske i fortsättningen. Ofta torde målet kunna avgöras på handlingarna efter föreläggande för parterna att slutföra sin talan. I andra fall får målet utsättas till sammanträde. Det är emellertid vanligt att svaranden har bestritt betalningsföreläggande utan att ange några grunder. Syftet kan t.ex. vara att vinna uppskov med betalningen. I sådana fall är det ofta lämpligt att svaranden föreläggs att uppge grunden för sitt bestridande, innan rätten tar ställning till den fortsatta handläggningen. Hör inte svaranden av sig, torde målet med nuvarande ordning böra sättas ut till sammanträde. För att detta skall undvikas vid rena okynnesbestridanden bör enligt min mening föreläggande att ange grunden för bestridande kunna meddelas vid äventyr av tredskodom.

Motsvarande behov av föreläggande vid äventyr av tredskodom kan uppkomma även efter återvinning av lagsökningsutslag eller slutbevis i mål om betalningsföreläggande eller efter återvinning av tredskodom som har meddelats enligt småmålslagen. Har mål om lagsökning hänskjutits till rättegång torde däremot svarandens inställning vara klar (jfr 10–12 §§ lagsökningslagen 1946:808). I det fallet finns i allmänhet inte anledning att förelägga svaranden att ange grunden för bestridande av kändens talan och än mindre att förena eventuellt föreläggande med tredskodoms-påföljd.

Även när det gäller förutsättningarna för tredskodomsföreläggande och för meddelande av tredskodom vid skriftlig handläggning bör enligt min mening gälla en delvis annan ordning än vad som har föreslagits i promemorian. Enligt förslaget där skall tredskodomsföreläggande alltid användas vid föreläggande för svaranden att yttra sig över stämningsansökan. Har svaranden inte efterkommit föreläggandet, får enligt promemoriaförslaget tredskodom meddelas om det inte finns anledning att befara att käromålet är ogrundat. Mot denna bestämmelse har domareförbundet anmärkt att den innebär en alltför hård officialprövning. Enligt förbundets mening bör förutsättningarna inte begränsas i vidare mån än vad som gäller för meddelande av tredskodom vid parts utelägg.

Enligt min mening finns skäl som talar för att det befogade i käromålet prövas mer ingående vid tredskodom i samband med skriftlig handläggning än i andra fall. Det finns en viss risk för att kändens frestas att framställa yrkanden som inte är tillräckligt underbyggda så länge förfarandet är skriftligt. När kändens däremot tar på sig kostnader och besvär för en inställelse, finns större anledning att antaga att käromålet är välgrundat. Prövningen av det befogade i käromålet bör emellertid i första hand ske innan tredskodomsföreläggande utfärdas. Ett föreläggande för svaranden att yttra sig över käromålet bör sålunda inte förenas med äventyr av tredskodom, om kändens framställning ger anledning till antagande att kändens inte har fog för sin talan. Detsamma bör gälla föreläggande för

svaranden att i mål, som har hänskjutits till rättegång eller upptagits efter ansökan om återvinning, ange grunden för sitt bestridande av motpartens yrkande eller för sin återvinningstalan. Det synes emellertid inte nödvändigt att i lagtexten precisera under vilka förutsättningar tredskodomsföreläggande får komma till användning. Det torde vara lämpligast att domstolen ges befogenhet att använda sådant föreläggande efter prövning från fall till fall.

Har svaranden inte efterkommit föreläggandet får enligt förslaget i promemorian tredskodom meddelas endast på yrkande av käranden. Detta överensstämmer med vad som enligt både rättegångsbalken (RB) och småmålslagen gäller beträffande tredskodom mot svarande som har uteblivit från förhandling resp. sammanträde. Framställs inte yrkande om tredskodom, blir i vanlig rättegång följden i allmänhet att målet avskrivs (44 kap. 2 § första stycket RB). I mål enligt småmålslagen skall rätten i stället bestämma om den fortsatta handläggningen (19 § småmålslagen). En anledning för part att inte yrka tredskodom i mål enligt småmålslagen kan vara att en återvinningstalan med säkerhet kan väntas. Det kan då vara fördelaktigare för parten att handläggningen förs vidare till ett avgörande i sak (prop. 1973:87 s. 194).

När det gäller tredskodom vid skriftlig handläggning ligger saken något annorlunda till. Eftersom käranden knappast riskerar några ökade kostnader genom att yrka tredskodom, har han inte någon anledning att avstå från ett sådant yrkande. Om nämligen sammanträde ändå måste hållas, är det fördelaktigare för käranden att sammanträdet hålls med anledning av talan om återvinning mot tredskodomen. Inställer sig inte svaranden till det sammanträdet och meddelas ny tredskodom mot honom, har han försuttit vidare möjligheter till återvinning (jfr 44 kap. 10 § andra stycket RB). Tredskodomen står alltså fast. Eftersom käranden sälunda med största sannolikhet skulle yrka tredskodom om han görs uppmärksam på möjligheten att erhålla sådan dom, framstår ett krav på yrkande som en formalitet utan sakligt innehåll.

Som hovrätten för Nedre Norrland har påpekat kan vidare ett sådant krav medföra komplikationer i fall då yrkandet inte reservationsvis har framställts redan i stämningsansökningen. Domstolen skulle i så fall behöva ta kontakt med käranden på ett senare stadium av handläggningen för att ta reda på om tredskodom yrkas eller inte. En sådan kontakt skulle tynga förfarandet och skulle av svaranden kunna uppfattas som ett handlande i motpartens intresse.

På grund av det anförda anser jag att yrkande från kärandens sida inte bör ställas upp som förutsättning för tredskodom vid skriftlig handläggning. Eventuella betänkligheter mot att slopa kravet på yrkande torde också minska om rätten, såsom föreslås i promemorian, ges befogenhet att avgöra huruvida tredskodom skall meddelas eller inte. En sådan prövning kan enligt min mening knappast avvaras med hänsyn till för-

farandets karaktär. Bl.a. förutsätts att parterna skall kunna föra sin talan själva. Härigenom läggs ett särskilt ansvar på rätten att genom aktiv processledning verka för att ett i sak riktigt avgörande träffas. Som jag tidigare har förordat bör visserligen den huvudsakliga prövningen göras redan i samband med att föreläggande utfärdas. Ibland kan det emellertid vara oklart huruvida föreläggandet har iakttagits eller inte. Det kan också tänkas att föreläggandet visserligen inte formellt har efterkommits men att svaranden likväl har anfört skäl som gör att det befogade i kändens talan kan ifrågasättas. Rätten bör därför ha möjlighet att underlåta att meddela tredsdom om den skulle finna det lämpligare att sätta ut målet till sammanträde. Lika litet som i fråga om förutsättningar för föreläggande bör i lagtexten preciseras under vilka förutsättningar tredsdom skall få meddelas. Jag skall strax återkomma till frågan hur den föreslagna befogenheten enligt min uppfattning bör användas i praktiken.

De riktlinjer för reformen som jag nu har angett bör komma till uttryck på följande sätt. I ett nytt andra stycke till 14 § småmålslagen bör anges att föreläggande enligt första stycket får ske vid påföljd att tredsdom annars kan meddelas mot svaranden. I en ny 14 a § bör sägas att om mål om betalningsföreläggande har hänskjutits till rättegång enligt denna lag eller mål har upptagits efter återvinning, rätten får förelägga svaranden att ange grunden för sin talan vid påföljd att tredsdom annars kan meddelas mot honom. Efterkommer svaranden inte föreläggande enligt 14 § andra stycket eller 14 a §, bör rätten få meddela tredsdom. En föreskrift härom bör föras in i första punkten av ett nytt andra stycke i 15 §.

I mål enligt småmålslagen gäller i princip bestämmelserna i RB, om inte uttryckligt undantag gjorts eller bestämmelserna där strider mot bestämmelse i småmålslagen (4 §). Bestämmelserna i 44 kap. RB om bl.a. tredsdom gäller sådan dom som meddelas med anledning av utevaro från förhandling. En analogisk tillämpning när tredsdom har meddelats vid skriftlig handläggning enligt småmålslagen är i och för sig naturlig. För att förebygga tvekan bör i en andra punkt av 15 § andra stycket anges att beträffande sådan dom skall bestämmelserna i 44 kap. RB om tredsdom med anledning av svarandens utevaro tillämpas. I enlighet med vad jag tidigare har anfört bör dock i en tredje punkt göras det undantaget att tredsdom får meddelas utan hinder av att kändens inte har framställt yrkande därom.

Avsikten är att föreläggande enligt 14 § normalt skall ske vid äventyr av tredsdom. Ger redan stämningsansökningen anledning till tvekan om det befogade i kändens talan, kan det dock, som jag tidigare har berört, vara lämpligare med ett vanligt föreläggande. Målet får då sannolikt sättas ut till sammanträde. Till detta skall parterna enligt 16 § första stycket kallas vid äventyr av tredsdom och, om särskilda skäl föreligger, även vid äventyr att målet kan komma att avgöras i sak utan hinder av partens utevaro. Svaranden kan kallas till sammanträde samtidigt med att han

föreläggs att yttra sig över käromålet (jfr prop. 1973:87 s. 188). Det bör emellertid inte komma i fråga att svaranden samtidigt föreläggs att yttra sig över käromålet vid äventyr av tredsdom och att inställa sig till sammanträde vid äventyr av samma påföljd. Vid tredsdomsföreläggande enligt det föreslagna andra stycket i 14 § bör alltså rätten inte ta ställning till den fortsatta handläggningen förrän yttrande har kommit in från svaranden eller tiden härför gått ut.

På motsvarande sätt bör rätten innan sammanträde sätts ut avvakta resultatet av föreläggande i fall som avses i den föreslagna 14 a §.

Föreläggande enligt 14 a § kan, när mål om betalningsföreläggande har hänskjutits till rättegång, lämpligen ges samtidigt med att svaranden föreläggs att yttra sig över vad motparten anført i framställningen om hänskjutande till rättegång. Det bör emellertid understrykas att det endast är föreläggande för svaranden att ange grunden för sin talan som får förenas med tredsdomspåföljd. Har svaranden redan i målet om betalningsföreläggande angett sina skäl för bestridandet, blir det över huvud taget inte aktuellt att tillämpa 14 a §. Det kan också påpekas att den nya paragrafen inte utgör hinder för rätten att förelägga svaranden att ange grunden för sin talan utan att föreläggandet förenas med tredsdomspåföljd.

Har svaranden inte hört av sig inom tid som angetts i föreläggande enligt 14 § andra stycket eller 14 a §, skall rätten självmant ta upp frågan om tredsdom. Vid bedömningen huruvida tredsdom skall meddelas eller inte, bör i enlighet med vad som sägs i promemorian avseende fästas vid om svaranden har visat någon aktivitet i målet. Enbart en begäran från svarandens sida att målet skall sättas ut till sammanträde bör dock inte hindra tredsdom, om svaranden inte anför något skäl för sin begäran. Har föreläggande skett enligt 14 a §, bör tredsdom i allmänhet meddelas om inte föreläggandet har iakttagits. Jag vill emellertid understryka att det inte får ställas några stora krav på den aktivitet som svaranden skall ha visat för att undgå tredsdom. Som jag tidigare har framhållit kan svaranden ha kommit in med yttrande som inte uppfyller vad som avsetts med föreläggandet men som ändå gör det tveksamt om kändens talan har fog för sig. Vidare bör påpekas att vad svaranden har anført i telefonsamtal till rätten skall beaktas på samma sätt som om han har kommit in med skriftlig inläga.

För tredsdom som nu avses gäller på grund av hänvisningen i 15 § andra stycket andra punkten vad som sägs i 44 kap. 8 § andra stycket RB. Det innebär att kändens talan kan komma att ogillas, nämligen om kändens framställning inte innefattar laga skäl för käromålet eller det eljest uppenbart framgår att käromålet är ogrundat. Utrymmet för att meddela tredsdom varigenom kändens talan ogillas torde emellertid vara ytterst begränsat. Skulle det undantagsvis bli aktuellt bör rätten först bereda kändan tillfälle att komplettera sin framställning.

De nu föreslagna ändringarna bör föranleda att även hänvisningen i 5 § 3 Riksdagen 1977/78. I saml. Nr 67

första stycket till 15 § ändras till att avse 15 § första stycket.

Ändringarna i småmålslagen bör träda i kraft så snart som möjligt. Med hänsyn till att ett visst förberedelsearbete behövs bl.a. från domstolsverkets sida föreslår jag att ändringarna skall träda i kraft den 1 mars 1978. Någon särskild övergångsbestämmelse torde inte behövas.

4.2 Handläggningen av vissa mål om parkering

Enligt 8 kap. 32 § jordabalken (JB) skall arrendetvist som inte enligt 30 § ankommer på arrendenämnds prövning tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Till sådan arrendetvist – med fastighetsdomstol som behörig instans – torde av de flesta domstolar hänföras tvist om parkering på enskild mark. Vägrar fordonsföraren att betala den avgift på 50–75 kr (kontrollavgift), som i allmänhet utgår vid överträdelse av villkoren för parkeringen, skall alltså talan om utfående av avgiften väckas vid den tingsrätt som är fastighetsdomstol. Detta gäller vare sig målet anhängiggörs genom ansökan om betalningsföreläggande eller genom ansökan om stämning. I sistnämnda fall, liksom när mål om betalningsföreläggande till följd av bestridande hänskjuts till rättegång, skall målet prövas av fastighetsdomstolen i den särskilt kvalificerade sammansättning som är föreskriven för fastighetsmål. Detta förhållande för med sig att småmålslagen inte blir tillämplig. Småmålslagen skall nämligen inte tillämpas i fråga om mål som av tingsrätt handläggs i särskild sammansättning.

I skrivelser till regeringen har Kungl. Automobilklubben (KAK) och Sveriges domareförbund påtalat vissa olägenheter som följer av att tvist om parkering på enskild mark anses som arrendetvist. Målen måste handläggas i en för denna typ av mål olämplig ordning. Bl.a. erfordras huvudförhandling och om denna inte kan hållas i förenklad form får rätten en alltför stor och kvalificerad sammansättning. Att målen handläggs av fastighetsdomstol medför vidare extra resor och kostnader för inställelse. Det framhålls också att målen är ofta förekommande och att tvisteföremålet alltid uppgår till mycket ringa belopp. Målen skiljer sig även i övrigt från de tvister som annars tas upp av fastighetsdomstol.

I den tidigare behandlade departementspromemorian föreslås att tvist om parkering på enskild mark tas undan från fastighetsdomstolarnas kompetensområde. Sådana mål skall i fortsättningen tas upp av samtliga tingsrätter och handläggas på samma sätt som andra tvistemål. Detta medför bl.a. att småmålslagen blir tillämplig. Ändringen bör enligt promemorian lagtekniskt genomföras på det sättet att i 8 kap. 32 § JB föreskrivs att tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark för uppställning av fordon inte skall anses som arrendetvist.

Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. Kommunförbundet avstyrker emellertid förslaget. Enligt

förbundet kan det visserligen synas principiellt riktigt att tvister om så ringa belopp som det här är fråga om handläggs enligt småmålslagens regler. I så fall får emellertid markägaren kostnader som inte blir täckta även om han vinner målet. Detta kan medföra att markägarna vid systematiskt bestridande från fordonsägarnas sida upphör att beivra felparkeringar på sin tomtmark. Enligt förbundet kan detta få menliga följder för parkeringsförhållandena i stort, alltså även beträffande felparkeringar på allmän plats. Även Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO) och Handels- & Jurist-Inkasso AB avstyrker på liknande skäl förslaget.

För egen del får jag anföra följande. Den ståndpunkt många domstolar har intagit angående fastighetsdomstols kompetens i mål av förevarande slag grundar sig på uppfattningen att den som parkerar på enskild mark som har upplåtits för parkeringsändamål får anses ha ingått ett avtal om arrende på de villkor som gäller för upplåtelsen. Dessa finns som regel anslagna vid infarten till parkeringsplatsen. Utan tvivel finns skäl som talar för denna uppfattning. Den för fastighetsmålen stadgade processordningen kommer därmed att tas i bruk för en kategori mål som rör förhållandevis obetydliga belopp och som normalt är av sådan beskaffenhet att de kan handläggas i enklare former. Det finns knappast några sakliga skäl till att tvisten skall prövas av en domstol med den särskilda kompetens och sammansättning som fastighetsdomstolen har. Det finns i allmänhet endast en fastighetsdomstol i varje län, vilket för med sig ökade inställelsekostnader för dem som bor på långt avstånd från domstolsorten. Jag vill också erinra om att i fråga om parkering på allmän mark gäller enligt lagen (1976:206) om felparkeringsavgift att talan vid domstol skall föras hos den tingsrätt inom vars domkrets överträdelsen har ägt rum. Det finns visserligen betydande skillnader mellan sättet för uttagande av felparkeringsavgift på den ena sidan och s.k. kontrollavgift på den andra. Det är likväl svårt att motivera att tvisten i det ena fallet handläggs av tingsrätt och i det andra fallet av fastighetsdomstol. Därtill kommer att det i tillämpningen har visat sig råda olika uppfattningar mellan domstolarna huruvida tvist om parkering på enskild mark skall anses som arrendetvist eller inte. Mot bakgrund av det anförda förordar jag att tvister om parkering på enskild mark uttryckligen tas undan från fastighetsdomstolarnas kompetensområde.

Om målen inte handläggs av fastighetsdomstol, blir småmålslagen i princip tillämplig. Några remissinstanser är av det skälet negativa till förslaget. Enligt dem kan den starkt begränsade rätten till ersättning för rättegångskostnader enligt småmålslagen föra med sig att markägarna upphör med att beivra parkeringsöverträdelser. Jag vill i anledning härav erinra om att den föreslagna ordningen saknar betydelse för merparten av krav på kontrollavgifter, nämligen dem som avgörs genom betalningsföreläggande. De nya reglerna blir alltså bara aktuella för den del som till följd

av bestridande hänskjuts till rättegång. I det föregående har jag föreslagit att möjlighet öppnas till att meddela tredskodom i samband med skriftlig handläggning enligt småmålslagen. Härigenom torde även en stor del av de hänskjutna målen komma att avgöras utan sammanträde, dvs. utan nämnvärda kostnader för kåranden.

Det kan emellertid inte uteslutas att en tillämpning av småmålslagen i återstående fall kan få de konsekvenser som de angivna remissinstanserna har angivit. Allmänt sett måste det emellertid vara till fördel för båda parter att i de fall då en verklig tvist föreligger denna kan lösas i enklare former än vad som f.n. är möjligt. Det är bl.a. den tanken som ligger bakom tillkomsten av småmålslagen. Det får också beaktas att med den nya ordningen den som felaktigt har påförts kontrollavgift kommer till sin rätt på ett enkelt och billigt sätt.

Sammanfattningsvis anser jag att det inte finns tillräckliga skäl för att i mål av förevarande slag göra undantag från principen om småmålslagens tillämplighet på enkla tvister. Jag vill emellertid erinra om att rättegångsutredningen har fått i uppdrag att undersöka i vad mån småmålslagen kan behöva jämkas, bl.a. när det gäller frågan om rättegångskostnader.

Det förtjänar att påpekas att den föreslagna ändringen för med sig att även mål om betalningsföreläggande med anledning av krav som nu avses skall tas upp av tingsrätten i den ort där parkeringen har skett och inte av fastighetsdomstol.

Några remissinstanser har ifrågasatt om inte även vissa andra tvister av liknande beskaffenhet bör tas undan från fastighetsdomstolarnas kompetensområde. Särskilt har pekats på tvister rörande tillfällig uppställning av fordon i parkeringshus, på parkeringsdäck o.d. Det kan hävdas att sådana tvister utgör hyrestvist, som enligt 12 kap. 71 § JB skall tas upp av fastighetsdomstol. Sådana tvister är visserligen inte lika vanliga som tvister om parkering på enskild mark. Detta torde sammanhånga med att parkeringsavgiften vanligen erläggs vid en spärr i samband med att bilen lämnar parkeringshuset. Det förekommer emellertid också system med biljettautomater e.d. på samma sätt som vid parkeringsplatser anordnade på enskild mark. Med hänsyn härtill och av systematiska skäl anser jag att även tvist angående parkering i parkeringshus e.d. bör undantas från fastighetsdomstolarnas kompetensområde.

Från något håll har ifrågasatts om inte regleringen även borde omfatta andra tillfälliga upplåtelser av fast egendom mot vederlag, t.ex. upplåtelse av båtplats, upplagsplats eller tältplats. Något behov av en reform i den riktningen har emellertid inte framkommit. En sådan reform skulle vidare kräva en närmare undersökning av bl.a. den rättsliga karaktären hos varje sådan upplåtelse och de gränsdragningsproblem som uppkommer i förhållande till andra avtalstyper, t.ex. depositionsavtal. En sådan undersökning skulle komma att bli tidsödande och bör därför inte göras i detta sammanhang. Jag förordar därför att sistnämnda upplåtelser lämnas

utanför den nya regleringen. Denna bör alltså omfatta endast tvister rörande parkering av fordon på enskild mark och i parkeringshus o.d.

Den lagtekniska lösning av frågan som har föreslagits i promemorian har i allmänhet lämnats utan erinran av remissinstanserna. Från en remissinstans har dock ifrågasatts om inte den föreslagna bestämmelsen borde ha sin plats i 8 kap. 30 § JB. För egen del anser jag att placeringen i 8 kap. 32 § är att föredra ur redaktionell synpunkt. Vidare förordar ett par remissinstanser att bestämmelsen direkt utformas som en forumregel. Med hänsyn till att ifrågavarande tvisters karaktär av arrendetvist inte är oomstridd anser jag det lämpligare att ange att sådan tvist ej skall anses som arrendetvist i detta sammanhang. Den angivna regleringen utesluter alltså inte att upplåtelsen i andra sammanhang blir att betrakta som en upplåtelse av arrende. Även i fråga om bestämmelsens utformning i övrigt anser jag att promemoriaförlaget bör följas. Den nyss förordade utvidgningen av regleringen till tvist om parkering i parkeringshus o.d. bör föranleda att en motsvarande bestämmelse tas in i 12 kap. 71 § JB.

Uttrycket "tillfällig upplåtelse" utesluter enligt min mening inte att även uppställning av fordon för en eller ett par veckor kan gå in under de föreslagna bestämmelserna. De bör alltså vara tillämpliga även vid s.k. långtidsparkering i anslutning till flygplats, färjeläge o.l. Även vid sådan långtidsparkering är upplåtelsen regelmässigt tillfällig i den meningen att avgiften skall erläggas senast när fordonet förs från platsen och att en ny avtalsperiod börjar att löpa när fordonet åter ställs upp där. Vid bedömningen bör avseende fästas vid om förhållandena, fränsett parkeringstidens längd, är jämförbara med dem som brukar råda vid korttidsparkeringar, t.ex. att parkering får ske på de villkor som finns angivna på platsen utan att ägaren dessförinnan behöver kontaktas.

De nya reglerna bör träda i kraft den 1 mars 1978. I enlighet med vad som har angetts i promemorian bör en övergångsbestämmelse meddelas med tanke på mål som är anhängiga vid tiden för ikraftträdandet.

5 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anförat har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden,
2. lag om ändring i jordabalken.

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

6 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslagen.

7 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Bilaga 1

Promemoriaeförslagen

1 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden**

Härigenom förordnas att 14 och 15 §§ lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 §

Utfärdas stämning, skall svaranden föreläggas att yttra sig över käromålet. Yttrandet får göras skriftligen eller muntligen. Muntligt yttrande skall upptecknas genom rätts försorg.

Utfärdas stämning, skall svaranden föreläggas att yttra sig över käromålet *vid påföljd att tredsedom annars kan meddelas mot honom*. Yttrandet får göras skriftligen eller muntligen. Muntligt yttrande skall upptecknas genom rätts försorg.

15 §

Sammanträde skall hållas, om ej enbart skriftlig handläggning med hänsyn till målets beskaffenhet finnes lämpligare.

Har ej svaranden efterkommit föreläggande enligt 14 §, får rätten på yrkande av käranden meddela tredsedom, om det ej finns anledning befara att käromålet är ogrundat. Meddelas ej tredsedom, bestämmer rätten om den fortsatta handläggningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

2 Förslag till**Lag om ändring i jordabalken**

Härigenom förordnas att 8 kap. 32 § jordabalken skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*8 kap.
32 §

Arrendetvist som ej enligt 30 § ankommer på arrendenämnds prövning skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Även klandertalan som avses i 31 § och ärende enligt 9 kap. 24 § upptages av denna domstol.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

*Som arrendetvist anses ej tvist
med anledning av tillfällig upplåtel-
se av mark för uppställning av for-
don.*

Tvist som efter klander mot arrendenämnds beslut är anhängig vid domstol får återförvisas till nämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978. I mål som anhängiggjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

Bilaga 2

Till
Justitiedepartementet

*Angående rättegångskostnader i mål beträffande parkeringsförseelse på
enskilt markområde*

Under senare år har det blivit allt vanligare att enskilda markägare reglerar uppställningen av fordon på speciellt iordningställda parkeringsplatser genom olika former av föreskrifter. För det fall att bestämmelserna överskrids anges, att den parkerande har att erlægga en extra parkeringsavgift – ibland kallad kontrollavgift – på 35–50 kr. Markägaren har ofta uppdragit åt ett bolag att sköta övervakningen av parkeringen samt ta upp avgifterna.

I rättspraxis har fastslagits, att den som parkerar på ovan nämnt område skall anses ha ingått ett arrendavtal. Detta faktum medför i sin tur, att om bilisten anser sig ha anledning att bestrida en betalningsanmaning på grund av brott mot bestämmelserna, detta mål icke som sedvanliga parkeringsmål handläggs i tingsrätt utan i fastighetsdomstolen. Förfarandet innebär, att parkeringsbolaget inger ansökan om betalningsföreläggande och om detta bestrids hänskjuts målet till rättegång. Denna rättegång inleds på sedvanligt sätt med en förberedelse, varefter fastighetsdomstolen vid ett senare tillfälle företar målet till huvudförhandling på samma sätt som ett stort tvistemål. Lagen om rättegång i tvistemål om mindre värden, som skulle medföra ett enklare förfarande, är inte tillämplig.

För det fall bilisten nu döms att betala den ursprungliga "parkeringsboten" åläggs han samtidigt att ersätta parkeringsbolaget dess kostnader i målet. För dessa brukar ofta begäras 1.000 kr eller mer. Även om Rätten skulle jämka ersättningen synes det stötande, att jämte avgiften på kanske 35 kr – som ju målet gällde – behöva erlægga ytterligare 1.000 kr i rättegångskostnader.

Med hänvisning till vad ovan anförts och i beaktande av att parkeringsplatser av här relaterad typ blir allt vanligare hemställer KAK, att en utredning skyndsamt igångsättes med inriktning på att dessa typer av mål måtte kunna handläggas enligt lagen om rättegång i tvistemål om mindre värden eller på annat sätt som är likartat med övriga parkeringsmål.

Stockholm den 21 januari 1977

KUNGL AUTOMOBIL KLUBBEN

J-O Lysell
Generalsekreterare

11.2.1977

Herr Statsrådet och chefen för justitiedepartementet

Enligt 10 kap 10 § rättegångsbalken skall bl.a. tvist om nyttjanderätt eller annan särskild rätt till fast egendom och om vederlag för upplåtelse av sådan rätt handläggas av rätten i den ort där fastigheten är. Detta gäller dock inte arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist. Sådan tvist skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen.

Enligt lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden gäller särskilda regler för handläggningen av tvistemål, i vilka tvisteföremålets värde inte överstiger hälften av det basbelopp som gällde för oktober månad året innan det då målet anhängiggjordes. Lagen har från rättegångsbalken avvikande regler beträffande handläggningen och ger vinnande part rätt till ersättning för rättegångskostnad i mycket liten omfattning. Lagen är inte tillämplig på handläggning vid fastighetsdomstol. En arrende- eller hyrestvist, som gäller endast ett ringa belopp, handlägges således enligt rättegångsbalkens regler och vinnande part har rätt till full ersättning för sina rättegångskostnader. Efter tillkomsten av mindremålslagen har det alltså ur kostnadssynpunkt blivit av stor betydelse om ett mål som gäller mindre än ett halvt basbelopp skall handläggas vid fastighetsdomstol eller inte.

Under senare år har det blivit allt vanligare med tvister rörande parkering på privat mark, som iordningställts som parkeringsplats och på vilken enligt uppsatta anslag parkering medges mot avgift och på särskilda villkor. Dessa innehåller i allmänhet att bilföraren skall betala viss "straffavgift" om han parkerar utan att betala parkeringsavgift eller eljest bryter mot villkoren. Tvisten rör oftast om bilföraren erlagt parkeringsavgift och yrkandet i målet gäller i allmänhet betalning av "straffavgiften". Denna uppgår till ett ringa belopp 35-50 kr.

Dessa mål handläggs på olika sätt i domstolarna. Vid vissa domstolar, så vid Stockholms tingsrätt, handläggs målen som arrendetvister vid fastighetsdomstolen. Det anses att ett avtal om lägenhetsarrende träffats mellan markägaren och bilföraren då den senare parkerar bilen på parkeringsplatsen. Han har därigenom accepterat de av markägaren uppställda villkoren för parkering och det föreligger en upplåtelse av jord till nyttjande mot vederlag. Svea hovrätt har i dom 17.12.1976 anslutit sig till Stockholms tingsrätts uppfattning. Även Göteborgs tingsrätt handlägger numera, efter ett avgörande av hovrätten för Västra Sverige, parkeringsmålen vid fastighetsdomstolen. Tingsrätten hade i dom 4.9.1975 ogillat vid fastighetsdomstolen förd talan om utfående av "straffavgift" på den grund att

avtal om lägenhetsarrende inte kunde anses ha kommit till stånd genom att bilföraren parkerat på parkeringsplatsen. Hovrätten för Västra Sverige biföll kärandens talan och utdömde full rättegångskostnad. Hovrättens dom innebär att domstolen funnit tvisten vara att anse som arrendetvist.

Hovrätten över Skåne och Blekinge samt Malmö tingsrätt har motsatt uppfattning. I beslut 12.11.1973 i ett från Malmö tingsrätt, fastighetsdomstolen, fullföljt mål fann hovrätten lika med tingsrätten att tvist om parkeringsavgift inte var att anse som arrende- eller hyrestvist utan som sådan tvist om nyttjanderätt till fast egendom som enligt 10 kap. 10 § rättegångsbalken skall upptagas av rätten i den ort där fastigheten är. Malmö tingsrätt har så sent som 14.9.1976 ogillat vid fastighetsdomstolen väckt talan om utfående av parkeringsavgift, enär arrendavtal ej ansågs ha träffats mellan parterna. Tingsrättens dom har vunnit laga kraft.

Högsta domstolen har 1958 avgjort ett mål om utfående av parkeringsavgift för uppställning av bil på parkeringsplats som av luftfartsstyrelsen iordningstälts vid Bromma flygplats. NJA 1958 s 177. Frågan i målet gällde emellertid inte parkeringsupplåtelsens rättsliga natur. Visserligen gjorde luftfartsstyrelsen gällande att styrelsen genom de på parkeringsplatsen uppsatta anslagen lämnat anbud om parkering på angivna villkor och att den som parkerade därigenom accepterade anbudet och blev bunden av avtal om arrende av mark för annat ändamål än jordbruk. Högsta domstolens dom visar dock inte att HD godtagit styrelsens påstående eller över huvud ingått i prövning av parkeringsupplåtelsens rättsliga natur. Någon ledning i denna fråga kan således inte fås av rättsfallet.

Det synes i hög grad otillfredsställande att parkeringsmål av nu berört slag handläggs i olika former på skilda håll i landet. Det är dessutom ovisst om ett vägledande avgörande i högsta instans kan komma inom överskådlig tid. Och om det genom ett avgörande av högsta domstolen skulle fastslås att innebörden av gällande lag är, att dessa parkeringsmål skall handläggas vid fastighetsdomstol, medför detta en för mål av denna typ olämplig handläggningsordning. Målen måste handläggas *antingen* där fastighetsdomstolen har sitt säte, vilket kan föranleda resor och kostnader för parternas inställelse, *eller också* på den ort, där parkeringen ägt rum, vilket i sin tur kan medföra resor och kostnader för domstolen. Målen måste avgöras efter huvudförhandling och om denna inte kan hållas i förenklad form blir det en för mål av denna kvalitet alltför stor och kvalificerad sammansättning. Uppenbarligen har det inte varit tvister av detta slag som lagstiftaren haft i tankarna, då fastighetsdomstolsmål undantagits från tillämpning av lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden. Parkeringsmålen är ofta förekommande och tvisteföremålet uppgår alltid till mycket ringa belopp. Även i övrigt skiljer sig parkeringsmålen från de tvister, som skall upptagas av fastighetsdomstol. Starka skäl synes sålunda tala för att parkeringsmålen bör handläggas som förenklade tvistemål. Det

synes därför böra övervägas, om inte småmåslagen skall göras tillämplig på dessa tvister, även om de är att anse som arrendetvister.

Domareförbundet har ansett sig böra fästa Herr Statsrådets uppmärksamhet på det berörda spörsmålet för eventuella lagstiftningsåtgärder.

Deltagare: Björling (ordf), Hans B Andersson, Gad, Grotander, Heuman, Ordqvist (ref) och Tillinger.

Johan Björling

Bilaga 4

Remitterade förslagen

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden

dels att i 2, 8, 17 och 20 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 5, 14 och 15 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 14 a §, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 §

Mål beredes för avgörande vid sammanträde eller genom skriftlig handläggning. Med iakttagande av 15 och 27 §§ bestämmer rätten efter omständigheterna i vilken mån handläggningen skall vara muntlig eller skriftlig.

Mål beredes för avgörande vid sammanträde eller genom skriftlig handläggning. Med iakttagande av 15 § *första stycket* och 27 § bestämmer rätten efter omständigheterna i vilken mån handläggningen skall vara muntlig eller skriftlig.

Dom skall grundas på vad som förekommit vid sammanträde och vad handlingarna innehåller.

14 §

Utfärdas stämning, skall svaranden föreläggas att yttra sig över käromålet. Yttrandet får göras skriftligen eller muntligen. Muntligt yttrande skall upptecknas genom rättens försorg.

Rätten får förelägga svaranden att yttra sig vid påföljd att tredsdom annars kan meddelas mot honom.

14 a §

Har mål om betalningsföreläggande hänskjutits till rättegång enligt denna lag eller har mål upptagits efter ansökan om återvinning, får rätten förelägga svaranden att ange grunden för sin talan vid påföljd att tredsdom annars kan meddelas mot honom.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Sammanträde skall hållas, om ej enbart skriftlig handläggning med hänsyn till målets beskaffenhet finnes lämpligare.

Efterkommer ej svaranden föreläggande enligt 14 § andra stycket eller 14 a §, får rätten meddela tredskodom. Beträffande sådan dom tillämpas bestämmelserna i 44 kap. rättegångsbalken om tredskodom med anledning av svarandens utevaro. Tredskodom får dock meddelas utan hinder av att käranden ej har framställt yrkande där- om.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1978.

2 Förslag till Lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrives att 8 kap. 32 § och 12 kap. 71 § jordabalken¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.
32 §

Arrendetvist som ej enligt 30 § ankommer på arrendenämnds prövning skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Även klandertalan som avses i 31 § och ärende enligt 9 kap. 24 § upptages av denna domstol.

Som arrendetvist anses ej tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark för uppställning av fordon.

Tvist som efter klander mot arrendenämnds beslut är anhängig vid domstol får återförvisas till nämnden.

12 kap.
71 §

Hyrestvist som ej enligt 69 § ankommer på hyresnämnds prövning och ej heller rör kollektivavtal skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen.

¹ Omtryckt 1971:1209, 12 kap. omtryckt 1974:1083.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

*Som hyrestvist anses ej tvist med
anledning av tillfällig upplåtelse av
utrymme för uppställning av for-
don.*

Besvärstalan som avses i 70 § upptages, om den rör kollektivavtal, av arbetsdomstolen och i annat fall av bostadsdomstolen. Besvärshandlingen skall inges till den domstol som har att upptaga besvären.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1978. I mål som har anhängiggjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1977-11-09

Närvarande: f. d. justitierådet Brunnberg, justitierådet Hesser, regeringsrådet Petrén, justitierådet Hessler.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 20 oktober 1977 har regeringen på hemställan av statsrådet Romanus beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden,

2. lag om ändring i jordabalken.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, har inför lagrådet förordragits av hovrättsassessorerna Peter Löfmarck.

Förslagen föranleder följande yttranden.

Förslaget till lag om ändring i lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden.

Petrén:

Institutet tredskodom bygger på presumptionen att den, som fått mottaga ett krav och som kallats till en förhandling hos domstol för behandling av kravet, medger detta genom att utebli från förhandlingen. Tanken är att en betalningsskyldig icke skall kunna genom att hålla sig undan förhindra att den som är berättigad till betalning erhåller en verkställbar dom beträffande sitt tillgodohavande. I lagrådsremissen föreslås nu att bruket av denna presumption skall vidgas. Även underlåtenhet att inkomma med ett yttrande över ett genom stämning anhängiggjort krav eller underlåtenhet att närmare utveckla ett blankt bestridande av ett krav skall få uppfattas som ett medgivande av kravet och kunna föranleda tredskodom.

Man har att räkna med att underlåtenhet att svara på ett skriftligt krav i många fall kan bero på allmän oföretagsamhet att fatta pennan eller låta höra av sig muntligen och över huvud på den osäkerhet som många människor känner inför uppgiften att avge svar till myndigheter. Man måste också betänka att många har språkliga svårigheter — var åttonde person i Sverige är i dag född utomlands. Oförmågan att kunna rätt uppfatta innebörden av ett framställt krav är också stor. Underlåtenhet att svara kan ha föranletts av dylika omständigheter. Jag kän-

ner därför från rättssäkerhetssynpunkt en viss tvekan att, som nu, föreslås, ganska drastiskt vidga användningsområdet för institutet tredskodom.

Enligt tillgänglig statistik meddelas tredskodom för närvarande i cirka 10 % av de mål som handlägges enligt småmålslagen. Det synes sannolikt att denna andel i och för sig kan ökas utan att för den skull gruppen av i realiteten icke betalningsskyldiga som felaktigt drabbas av tredskodom skulle öka mer än proportionellt. En förutsättning härvidlag är givetvis att de nya kriterierna för bruket av tredskodom slår lika väl till som de hittillsvarande.

Avgörande betydelse för mitt ställningstagande till förslaget anser jag mig böra tillmäta det förhållandet att huvuddelen av de instanser som har erfarenhet från detta speciella rättsområde tillstyrkt lagändringar av denna art. Inför denna sakkunskap får betänkligheterna vika, särskilt som en prövning förutsätts skola ske i varje särskilt fall av om underlåtenheten att svara skall föranleda tredskodom eller ej. Jag finner mig därför icke ha grund för verkligt vägande invändningar mot det framlagda lagförslaget.

14 och 14 a §§

Lagrådet:

Innebörden av de föreslagna ändringarna är att påföljd av tredskodom kan knytas till underlåtenhet att avge yttrande, sålunda ej såsom nu endast till underlåtenhet att inställa sig vid sammanträde. I 14 § med det nya andra stycket sägs endast, att svaranden kan föreläggas — eventuellt vid tredskodomsåtgärd — att "yttra sig" över käromålet. Enligt 14 a § kan svaranden föreläggas — eventuellt vid tredskodomsåtgärd — att "ange grunden för sin talan".

Uttrycket "ange grunden för sin talan" synes något oklart. Det kan uppfattas såsom innefattande avsevärt mer än vad som vore erforderligt i förevarande sammanhang. I motiven skiljes mellan angivande av grunden för svarandens talan och yttrande över vad motparten i samband med begäran om hänskjutande till rättegång anfört. Det kan emellertid ifrågasättas om det inte för ett angivande av grunden för svarandens talan är nödvändigt att just yttra sig över vad käranden anfört vid framställningen om hänskjutande till rättegång (jfr 29 § lagsökningslagen). Stadgandet kan därför komma att tolkas så att man nödgas ställa mycket långtgående krav på svaranden för att möjligheten av tredskodom skall uteslutas.

Oavsett vilken innebörd man emellertid vill tillägga berörda uttryck, saknas enligt lagrådets mening fog för att ange kravet på svaranden olika i 14 §:ns och 14 a §:ns fall. Även i 14 a § bör sålunda stadgas att rätten får förelägga svaranden "att yttra sig över käromålet" vid påföljd av tredskodom.

Förslaget till lag om ändring i jordabalken

Lagrådet:

I förslaget till ändrad lydelse av 8 kap. 32 § sägs att som arrendetvist ej skall anses tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark för uppställning av fordon. Motsvarande regel ges i 12 kap. 71 § beträffande viss annan tillfällig upplåtelse för parkering. Meningen är att dessa tvister i stället skall följa huvudregeln i 10 kap. 10 § rättegångsbalken beträffande nyttjanderätt till fast egendom. De skall alltså tas upp av den tingsrätt där fastigheten är belägen. Helt klart framgår detta emellertid knappast genom de föreslagna bestämmelserna. Den tolkningen vore i och för sig tänkbar att tvist av ifrågavarande art skulle handläggas vid svarandens personliga forum.

En möjlighet vore att man intog en materiell bestämmelse i 8 kap. 1 § (12 kap. 1 §) jordabalken av innebörd att nu ifrågavarande rättsförhållanden över huvud ej skulle vara att betrakta som arrende (hyra). Bestämmelsen i arrendekapitlet kunde förslagsvis lyda: "Som arrende betraktas icke tillfällig upplåtelse av nyttjanderätt till mark för uppställning av fordon."

Sakliga skäl kan tala för en sådan anordning. Arrende- och hyresreglerna passar genomgående inte särskilt bra för de tillfälliga upplåtelser varom nu är fråga. Om i något fall behov skulle föreligga, kan ju såsom väl kan bli fallet beträffande andra nyttjanderätter som ej är arrende eller hyra en analog tillämpning komma i fråga.

Genom att man sålunda uttryckligen uttalade att fråga är om nyttjanderätt torde någon tvekan om att forumbestämmelsen i 10 kap. 10 § rättegångsbalken skall tillämpas ej kunna uppkomma. Någon ytterligare föreskrift härom skulle då inte bli erforderlig.

Om man emellertid nu vill begränsa sig till frågan om forum, synes lämpligast att i ett stadgande direkt utsäga, att 10 kap. 10 § rättegångsbalken skall tillämpas. Ett sådant stadgande synes systematiskt höra hemma i det nämnda lagrummet. I princip behandlar detta alla tvister om nyttjanderätt till fast egendom. I första stycket tredje meningen anges dock ett undantag från principen: vad som sägs i paragrafen gäller ej arrende-, hyres- och bostadsrättstvister. Det stadgande som nu kommer i fråga är närmast att se som en inskränkning i detta undantag, som innebär att huvudregeln i paragrafen är tillämplig på hithörande fall, oavsett om målet i och för sig kunde vara att betrakta som arrende- eller hyrestvist.

Med syftning på det nämnda undantaget synes som tillägg till 10 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken böra fogas en bestämmelse av förslagsvis följande lydelse: "Tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av nyttjanderätt till mark eller hus eller del av hus för uppställning av fordon skall vid tillämpning av paragrafen ej anses som arrende- eller hyres-

tvist”. Det kan övervägas att därjämte i 8 kap. 32 § och 12 kap. 71 § jordabalken införa bestämmelser med erinran om att stadgande angående laga domstol för här avsedda fall finns i 10 kap. 10 § rättegångsbalken.

Utdrag
 PROTOKOLL
 vid regeringssammanträde
 1977-11-10

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 20 oktober 1977.

När det gäller ändringarna i jordabalken är jag inte beredd att i detta sammanhang ta ställning till frågan huruvida de avsedda parkeringsupplåtelseerna i andra sammanhang kan vara att bedöma som arrende resp. hyra. Om man sålunda i enlighet med vad jag har förordat i remissprotokollet begränsar sig till forumfrågan kan, såsom lagrådet har framhållit, systematiska skäl anföras för att en bestämmelse i ämnet placeras i 10 kap. 10 § rättegångsbalken. Jag ansluter mig till lagrådets ståndpunkt i den frågan och godtar även lagrådets förslag till lagtext. Med en sådan reglering bör i 8 kap. 32 § och 12 kap. 71 § jordabalken tas in hänvisningar till 10 kap. 10 § rättegångsbalken.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att antaga

- 1) lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden,
- 2) lag om ändring i rättegångsbalken,
- 3) lag om ändring i jordabalken.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

